

LA IMMIGRACIÓ FRANCESA AL REGNE D'ESPANYA DURANT ELS SEGLES XVI I XVII. EL CAS DE LA VILA DE BADALONA

MARIÀ FERNÁNDEZ TARRATS

En el transcurs de la recerca genealògica que anem fent, hem sabut d'uns documents que es troben a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, titulats "Relació dels francesos que viuen a la costa catalana l'any 1637" i que contenen una extensa informació, sobre la immigració francesa a la costa del nostre país. Es tracta d'una col·lecció de quaderns en els quals trobem una relació dels francesos caps de casa i les seves dades personals i familiars, veïns de les poblacions de la costa catalana -des de Salses fins a Tortosa-; Barcelona és objecte d'un sol quadern. Badalona està ressenyada dins el quadern que comprèn des de Malgrat fins a Tarragona i que porta per títol *"Descripcion y averiguacion de los franceses que habitan en las villas y Lugares maritimos desde Blanes exclusive hasta Tarragona inclusive en cada uno de ellos y en sus Distritos por el Magnif. Dr. Jusepe Ena Acessor de la Capitanía Gral de Cathaluña de comission dada por su Exc^a..."* Pensem que és una valuosa informació per a la història de Badalona, ja que aquesta immigració deuria tenir un cert impacte sobre la Badalona d'aquell temps i la que va venir després, des dels punts de vista social, cultural, demogràfic, econòmic i antropològic.

Per tot Catalunya, la immigració francesa ha estat tractada de forma acurada pels historiadors. S'han fet també estudis, sobre algunes poblacions catalanes. Revisades les històries de Badalona que considerem més significatives no trobem cap referència que parli d'aquesta qüestió amb cert detall. Desconeixem si han estat publicats altres treballs, estudis o monografies, sobre aquesta immigració a Badalona.

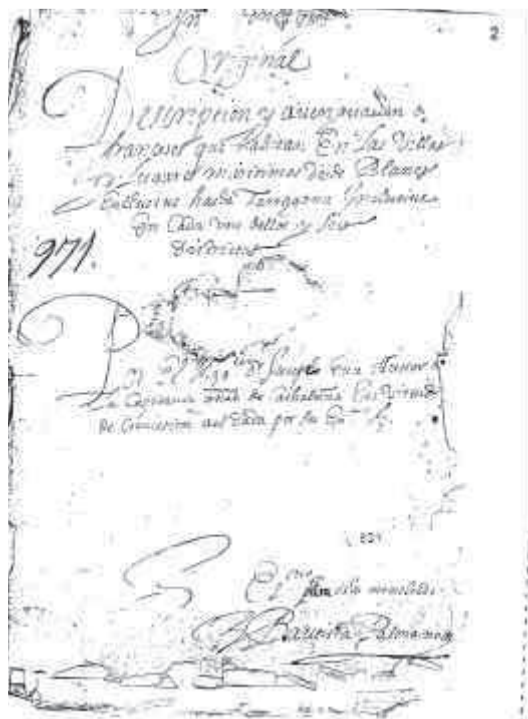
Abans d'entrar a recopilar i analitzar les dades, pensem que pot ser convenient fer una mirada a la situació en què es trobaven en aquells dies els regnes de França i d'Espanya i per tant, Catalunya.

Els historiadors expliquen que, a la segona meitat del segle XVI, el regne de França es trobava abocat a moltes penúries i esgotat per les guerres sostingudes, tant a l'exterior contra la Casa d'Àustria (els regnes d'Espanya i Àustria), com a l'interior per les guerres de religió entre catòlics i calvinistes. Aquesta situació deuria ser el motiu, perquè molts francesos del sud de França, de les contrades que ara en diem Occitània, que a més tenien molta població i no masses recursos,

emigressin cap a Espanya, ja a la meitat del segle XVI i que aquesta immigració tingués continuïtat fins ben entrat el segle XVII. En aquells dies tota la Cerdanya i el Rosselló encara pertanyien a la Corona espanyola. El Regne d'Espanya continuava gaudint d'una època de riquesa i d'esplendor que va començar amb els Reis Catòlics. Les riqueses que venien d'Amèrica fluïen cap a la Cort espanyola i li permetien poder mantenir una bona economia. Quan el rei d'Espanya

Felip II va morir l'any 1598, al monestir d' "El Escorial", era el monarca més ric i poderós del món.

Hi ha, doncs, dues raons per explicar aquesta immigració: una, la de voler marxar la gent del regne de França per les dificultats en què es deuriem trobar els seus habitants, particularment les capes més humils de la població, i, l'altra, la d'anar cap al regne d'Espanya on esperaven poder millorar

Localitat	Tipus de llogar	Quantitat	Moneda
Tarragona	En la Villa de Tarragona	152	fran
Tortosa	En la Villa de Tortosa	23	fran
Bellesguard	En el Lugar de Bellesguard	258	fran
Taradach	En el Lugar de Taradach	67	fran
Figueras	En el Lugar de Figueras	97	fran
Taradach	En el Lugar de Taradach	67	fran
Roquetes	En el Lugar de Roquetes	98	fran
Noya	En el Lugar de Noya	72	fran
Capdepera	En el Lugar de Capdepera	105	fran
Lloret de Mar	En el Lugar de Lloret de Mar	207	fran
Castell de Ferro	En la Villa de Castell de Ferro	234	fran
Castell de Ferro	En el Lugar de Castell de Ferro	105	fran
San Sadurn de Noya	En el Lugar de San Sadurn de Noya	207	fran
Total		2092	fran

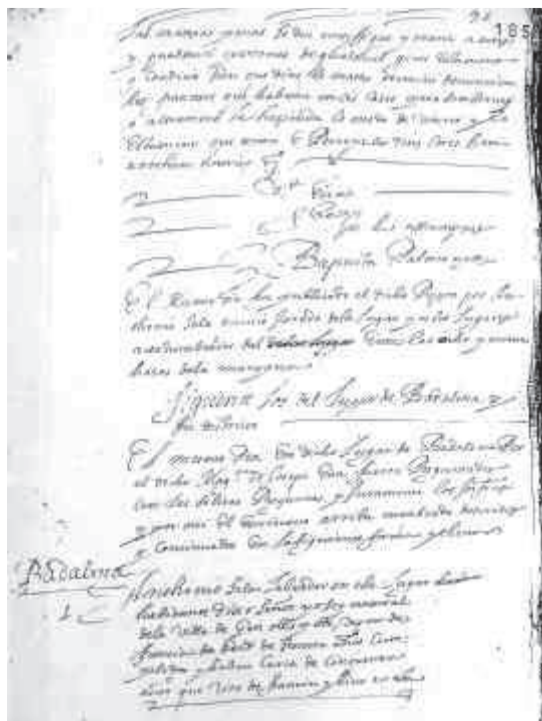
Portada del document manuscrit que recull l'interrogatori a què van ser sotmesos els francesos que vivien a les poblacions de la costa de Blanes a Tarragona. Fotògraf i col·lecció: Marià Fernández.

les condicions de la seva vida, entre altres motius, que els jornals eren més elevats a causa de la inflació monetària que es vivia a Espanya.

Cal afegir que també va ajudar a aquesta immigració la davallada de la població que s'havia produït a tota Catalunya a causa de l'epidèmia de pesta negra de l'any 1348 i els seus successius rebrots durant els segles XV i XVI, rebrots que

encara es produeixen al llarg del S.XVII, dels anys 1624 al 1631 i del 1651 al 1654. L'epidèmia de pesta de l'any 1589, sols a Barcelona, causarà onze mil víctimes.

Cal dir que, a Badalona, com a moltes altres viles i pobles de la costa catalana, també van contribuir a la davallada de la població les incursions dels pirates mahometans d'Alger, que tingueren lloc al llarg dels segles XVI i XVII, i que significa-

Document on Enric d'Aragó, duc de Sogorb i de Cardona i també lloctinent general de Catalunya, nomenà Josep Ena comissionat per realitzar el recompte i l'interrogatori dels francesos que residien a la costa de Blanes a Tarragona. Fotògraf i col·lecció: Marià Fernández.

ren la mort o la captivitat, d'un bon nombre dels seus habitants. En una incursió feta a Badalona l'any 1527, moriren molts homes i 30 dones i infants, foren fets captius i venuts com esclaus a Alger.

Tots aquests infortunis i malvestats havien provocat un buit de població que els immigrants van contribuir a compensar.

La immigració que va arribar del Regne de França a Espanya, es va dirigir principalment cap a Aragó, Catalunya i València. I, arribava del territori francès que avui rep el nom d'Occitània, que s'estén al llarg dels Pirineus i, cap al nord, arriba fins al Massís Central; des de la Mediterrània a Marsella, el Llenguadoc i la Provença; cap al Delfinat, Tolosa, Bearn, Baixa Navarra i, fins l'Atlàntic, a la Gascunya.

A les terres d'Occitània d'aquell temps hi havia una superpoblació pels recursos propis del país. Eren unes contrades essencialment agrícoles, el cultiu de la vinya era molt estès i la principal ocupació de la gent era, per tant, les feines del camp i la ramaderia. La llengua occitana era la pròpia del país i tenia importants grups dialectals, entre els que el llenguadocià i el provençal, tenien una marcada afinitat amb el català. Al Llenguadoc, l'any 1539, és declarà l'obligació d'emprar la llengua francesa. És de suposar que aquesta afinitat lingüística també deuria afavorir la immigració cap als països catalans.

Malgrat ser França un país on els seus pobladors eren de religió catòlica i romana, hi van tenir lloc i van arrelar-hi dues importants desviacions de l'Església de Roma: al segle XIII l'heretgia càtara i al segle XVI el calvinisme, branca del protestantisme. El rei Enric IV de França, l'any 1598, proclamà

l'Edicte de Nantes que reconegué als protestants la llibertat de creences i de culte, amb la qual cosa es posà fi, a França, a la guerra de religió.

Com que les terres occitanes es van veure afectades pel calvinisme, no és d'estranyar que, en aquella època, les autoritats espanyoles es miressin aquests immigrants amb molta cura per evitar la difusió d'aquella opció religiosa per les nostres terres. Ja el rei Felip II, el novembre de l'any 1561, donava instruccions al virrei de Catalunya, García de Toledo, per tal que els capellans de les parròquies catalanes examinessin *"con gran cuidado en sus diocesis esta gente extrangera que entra y hallaran en sus distritos si son buenos christianos, si oyen misa y si se confiesan y saben las oraciones y hazen lo que los catholicos"*.

Donarem, ara, una mirada més puntual a allò que succeïa a Espanya i a Catalunya pels volts de l'any 1637. El rei d'Espanya era Felip IV de Castella que, l'any 1622, havia delegat el govern del Regne al comte duc d'Olivares. Estem arribant al final de la monarquia austríaca i Espanya comença a entrar en una important crisi econòmica i de govern; les seves relacions amb França i altres països europeus motiven un conflicte darrere l'altre. L'any 1637 - que és el que tractem - el comte d'Olivares va començar una guerra contra França i va intentar ocupar el Llenguadoc, però l'operació no va reeixir. El duc de Cardona - del qual parlarem mes endavant - havia posat setge al castell de Lleucata, que era una gran fortalesa situada a l'entrada del Llenguadoc prop del Rosselló, o sigui, que la guerra estava en plena activitat.

La revolta dels catalans, l'any 1640, contra les imposicions

econòmiques del govern de Madrid i els excessos de les tropes castellanes situades a Catalunya per lluitar contra els francesos al Rosselló, va ser causa d'una revolta (Corpus de Sang) i, en els aldarulls que varen tenir lloc, va ser assassinat el noble català i virrei de Catalunya, delegat del govern de Madrid, el comte de Santa Coloma Dalmau de Queralt i de Codina, segon comte de Santa Coloma i baró de Pons. Cal remarcar que Felip IV, per poder posar del seu costat la noblesa catalana, li havia atorgat càrrecs importants dins el govern del nostre país. Per un altre costat, també cal dir que entre 1641 i 1643, Lluís XIII, rei de França (1610 - 1643), va arribar a ser comte de Barcelona, per així voler-ho els catalans revoltats contra el rei d'Espanya.

L'any 1652, el Tractat dels Pirineus va posar fi a la guerra entre les Corones espanyola i francesa. Espanya i, per tant, Catalunya, perden els comtats del Rosselló i la meitat del de la Cerdanya, que eren terres molt vinculades al Principat de Catalunya i al Regne d'Aragó, des de segles enrera.

Després d'aquestes consideracions, sobre els regnes d'Espanya i de França, veurem qui era el duc de Cardona i què va ordenar: que es fes i es registrés l'interrogatori del qual hem parlat al principi i que havien de complir els francesos residents a les poblacions del litoral del Principat de Catalunya -entre Salses i Tortosa- i, en el cas nostre, ens fixarem amb les dades de la vila de Badalona.

Enric d'Aragó Cardona Córdoba i Enríquez de Cabrera, duc de Cardona (sisè) i de Sogorb (cinquè), de l'antiga noblesa catalana, descendent dels comtes de Cardona -família noble que per enllaços matrimonials s'havia vinculat amb famílies

Escut d'armes de la família Cardona, situat a la porta d'entrada de la Torre Pallaresa. Fotògraf i col·lecció: Marià Fernández.

de la noblesa castellana- havia nascut l'any 1588 -no se sap on- i va morir a Perpinyà el 1640. Va ser lloctinent reial de Catalunya els anys 1630-1632, 1633-1638 i 1640. Per cert, que a la Torre Pallaresa (abans, Mas Carcerenya) de Badalona, que havia pertangut durant el S.XVI a Joan de Cardona - de la família dels Cardona i entreparent d'Enric d'Aragó Cardona i que va ser elegit bisbe de Barcelona - va fer importants obres a l'edifici on podem veure l'escut amb les armes de la família Cardona, esculpit a l'antiga portalada d'entrada, així com a altres llocs de la torre.

El govern d'Enric d'Aragó Cardona va coincidir amb la temptativa del comte duc d'Olivares de portar una política conciliadora al Principat, nomenant lloctinents catalans, per tal d'aconseguir, per la diplomàcia, la participació econòmica i militar de Catalunya en els afers de la Corona espanyola, entre ells, la guerra amb França (1635). Per una altra banda, Enric va intentar acabar amb el bandolerisme molt estès pel Principat, fent capturar i executar el popular bandoler Joan Serra i Serrallonga (1633).

L'agost de 1637, el duc de Cardona va marxar cap al Rosselló per combatre les tropes franceses i va nomenar com a substituït seu en el càrrec de lloctinent el comte de Santa Coloma. L'any següent, va demanar el relleu, però després de l'assassinat a Barcelona del comte de Santa Coloma (juny 1640), durant la revolta dels catalans contra el poder central, fou nomenat de nou lloctinent, com l'única persona que a la Cort espanyola es creia que podia deturar els esdeveniments; però, desafortunadament, va morir el mes següent a Perpinyà, quan intentava acabar amb els abusos de les tropes castellanes, sobre la població local.

En el manuscrit que ens ocupa, Enric és anomenat com: "*Excmo. Señor Don Henrrich de Aragón Folch de Cardona y de Cordova, Duch de Sogorb y de Cardona, Gran Condestable de Aragón, Marqués de Comares, del Consell de Estat de la S.C. y Real Magestat (el rei Felip IV) y son Llochtinent y Capita Gnal en los Principat de Cathaluña y Comptats de Rossello y Serdanya*".

Dins del context dels conflictes bèl·lics entre Espanya i França, els immigrants occitans per ser súbdits del rei de França, generaven desconfiança a les autoritats polítiques i militars espanyoles, i els feia sospitosos de poder ser espies o partidaris de la causa francesa. Quan aquests conflictes prenién actualitat, aquesta malfiança encara era més forta. En començar la guerra l'any 1635, es va crear una "*Junta de Represalias*" que tenia cura de vigilar el comportament dels immigrants francesos residents al Principat i tanmateix d'establir carregues econòmiques especials, i, fins i tot, poder ordenar, quan fos convenient, el segrest dels seus béns.

Fet aquest preàmbul per situar-nos en el context que es vivia en el nostre país l'any 1637, començarem a veure, primer, com era Badalona i, després, veurem els seus veïns francesos.

A la primera meitat del segle XVII, els historiadors expliquen que Badalona era una petita vila amb algunes masies a les rodalies. El terme de Badalona s'estenia des de la serralada de la costa, a l'interior, fins arribar a la platja, trobant-se en els plecs que deriven de la mateixa serralada, les petites valls de Sistrells, Llefia, Canyet, Pomar i Montalegre. La platja del terme anava des del turó de Montgat fins a prop de

la desembocadura del riu Besòs. Els cronistes del segle XVIII diuen -i, hem de pensar que un segle abans deuria ser semblant- que tota aquesta plana, amb petites ondulacions, estava dedicada a cultius de cereals, vinya, hortes, cànem i lli, i que, prop del riu Besòs i cap a la platja, les terres formaven aiguamolls i maresmes.

Ni de la població de la Catalunya del segle XVII ni de la vila de Badalona, de moment, es disposa de dades com fogatges (relacions de llars), censos, relacions de veïns o altres semblants. El darrer fogatge que tenim d'abans del segle XVII és de l'any 1553 i dóna per Badalona 102 focs, o sigui, unes 400 persones. La vila estava formada pel veïnat de La Sagrera, nucli incipient de la població, al voltant de l'església de Santa Maria i els veïnats de Sistrells, Llefia, Canyet i Pomar, amb nombroses i importants masies escampades dins del seu terme - des de Can Claris i Torre Pallaresa (Mas Carcerenya) a garbí del terme; Ca l'Andal, Can Llagosta, Torre dels Sant-Climent, Can Barriga, Can Solei, Can Cabanyes prop de La Sagrera; Ca l'Amigó i Torre Codina a Canyet; Cal Comte a Pomar, fins a Can Canyadó, Can Sentromà i Mas Ram, a llevant -. Sols Mn. Gaietà Soler ens diu que Badalona, a l'any 1675, comptava amb 200 cases, de les quals 130 es trobaven dins de la vila i podem estimar que es tractaria d'un 700 persones. La pagesia vivia, en part, al barri de La Sagrera i, la majoria, escampada per tot el terme; mentre que els pescadors vivien tots a La Sagrera. D'aquestes dades passem ja a una relació de veïns de l'any 1717 amb 302 famílies i unes 900 persones.

L'activitat principal de la població segueix sent la pagesia i la pesca comença a prendre volada. En efecte, a meitats del

segle XVII, els pescadors i la pesca, deuien tenir ja una certa importància dins del context social i de feina de Badalona. Una dotzena de barques es treien a la nostra platja i més de quaranta pescadors vivien dalt de la vila. L'any 1628, els pescadors de Badalona es constitueixen en confraria sota l'advocació de sant Pere.

No obstant això, la vila de Badalona deuria començar a tenir una certa personalitat i importància com a població, perquè, l'any 1595, el rei Felip II li va donar, per concessió reial, el títol d'Universitat. Aquest títol comportava el nomenament de jurats de la parròquia -avui en dia en diem alcaldes i regidors- elegits pel sistema d'insaculació, o sigui, que Badalona comença a tenir una autoritat local pròpia i l'any 1597 es va elegir, per primera vegada, aquests jurats- efemèride que no sabem si es va commemorar al seu moment-.

Fets aquests comentaris, sobre la Badalona del segle XVII, podem entrar a parlar dels immigrants francesos residents a la costa del Principat de Catalunya i, per tant, dels que residien a Badalona.

La raó de ser del document - que hem esmentat al principi d'aquest treball - és un interrogatori que havien de respondre els súbdits del rei de França, residents a la costa catalana, en plena guerra entre els regnes de França (Borbons) i d'Espanya (Àustria), a la frontera entre el Rosselló espanyol i el Lenguadoc francès. El duc de Cardona, lloctinent a Catalunya del rei d'Espanya i cap de les forces militars, es va preocupar per conèixer qui eren els francesos que residien a la franja del litoral català, quin era el seu potencial i quins eren els vincles familiars entre ells. És de suposar que ho va fer per prevenir

l'espionatge o el seu ajut a un possible atac de la flota francesa, pensem que contra Barcelona o Tarragona, o un altre punt de la costa catalana. Cal remarcar que aquest interrogatori no es va realitzar a les poblacions del Principat que no eren costeres.

Enric d'Aragó, duc de Cardona, ho explica al principi de l'interrogatori i ho comunica al doctor Joseph Ena, assessor de la Capitania General de Barcelona i comissionat per interrogar els residents o veïns francesos de la costa catalana:

"Por quanto el Rey mi Señor (que Dios guarde) queriendo saber el numero exacto de franceses que hay en los puertos y lugares maritimos de esta Provincia (vol dir Principat de Catalunya) sus caudales estado y forma de vivienda assi casados como solteros por carta de treinta de Junio proximo pasado ha sido servido mandar hazer auveriguacion de todo y que se le embie con suma prestesa habiendose conferido la materia la Junta de represalias de bienes de franceses modo y forma como se ha de executar...

Sabiendo que las referidas y otras concurren en la de Vos el Dr Josepe Ena he resuelto nombraros e deputaros como por el thenor de la pnte os nombro y despues para dicgo Effeto dando os Expressa Comission para que luego que esta os fuere entregada vais a las villas y Lugares maritimos desde Blanes exclusive hasta Tarragona y en cada uno de ellos y sus distritos con Intervencion de un notario platico y confidente auverigueis con mucho cuidado y desvelo que franceses habitan en ellos, su edad, estado, y forma de vivienda con los años ha que residen en esta Provincia si tienen Parientes, o no en ella y si sus mugeres son naturales , o, los hijos casados.... "

Al principi del document de l'interrogatori, diu el pregó que es va fer per cada població i que, en el cas de Badalona, va ser:

"A los beynte y nueve de dicho mes de Abril año de nacimiento d N° Jesucristo de M°DCLxxvij. En el lugar de Badalona obispado de Barña fue despachado por mi el Escrivano suso dicho otro Pregon del siguiente tema Ara oyts tothom generalment quens nottifican o fan saber de part del Excm Señor Don... Per quant ab tenor de prnt publica crida se diu nottifique y mane a tots qualsevols francesos axi casats com solters que per tot lo dia present comparegan devant ...

Las matexas penas se diu nottifique a tots y qualsevol personas de qualsevol grau estament o condició sien que dins lo mateix termini denuncien los francesos que habiten ses cases per a son servey o altrament sa hazienda lo modo de viure y lo Estament que tenen Peraque dites cosas sien notories.

El mismo dia en dicho lugar de Badalona por el dicho Magco dr Josept Ena fueron preguntados con las solitas Preguntas y Juramento los Infrascrtos y por mi el Escribano arriba nombrado descritos y continuados en la siguiente forma y thenor

Al final del registre s'indica que Juan Tapies sacramental y Bernardo Viuer sacramental y Franciso Jornet Jurado de este lugar medio Juramento dixeron que todos los franceses que habitan en ste lugar y distrito son los arriba nombrados y que no saben que en dcho lugar y distrito habiesen otras pesonas naturales del Reyno de Francia ni que tengan otros bienes o hazienda de la que arriba cada uno dellos tiene denunciada."

Tots els francesos residents a Badalona, en el nostre cas, han de respondre personalment les preguntes i, cas de no poder fer-ho, ho faran per persona delegada de confiança.

L'interrogatori demanava les següents dades:

Si és solter: nom, cognom, ofici, natural de, bisbat, edat, anys de residència a la província (Catalunya), anys de residència a Badalona, si la residència és fixa o temporal indicar-ho, estat (solter, casat o vidu)

Si està casat: nom de l'esposa, cognom de l'esposa, natural de, bisbat de.

Si té fills: nombre, edat.

Si té altres familiars al regne d'Espanya: nom, lloc de residència.

Si té béns materials (cases o terres): enumerar-los

Explicar com es guanya la vida

Les respostes que es donen a l'interrogatori ens permetem considerar tant la seva incidència demogràfica com altres qüestions:

159 homes francesos declaren ser veïns de Badalona. Aquesta xifra, sobre una població estimada de 700 persones, representava que la taxa d'aquesta immigració era, aproximadament, d'un 23%. Cal remarcar que, a tota la franja del litoral investigada, es troben 4.602 homes francesos, dels quals 1.703 són residents a la ciutat de Barcelona i als restants llocs de la costa en trobem 3.299.

Per poder valorar la incidència total en el temps de la immigració francesa a Badalona - si es té en compte que aquest interrogatori només comptabilitza els francesos residents el dia que es fa - faltarien les persones arribades a Badalona que

La Torre Pallaresa al segle XVI pertanyia al bisbe Joan de Cardona, de la família dels Cardona i enteparent d'Enric d'Aragó, sisè duc de Cardona i lloctinent general de Catalunya, que féu complir l'interrogatori per conèixer els francesos que vivien als ports i llocs marí-tims del Principat. Fotògraf i col·lecció: Marià Fernández.

ja havien marxat cap un altre lloc o que ja havien mort en aquell moment, i els francesos que van venir a Badalona després d'aquella data.

Les respostes donades a l'interrogatori permeten entreveure algunes característiques dels francesos que residien a Badalona:

Tenen edats compreses entre els 15 i els 80 anys, i amb un temps de residència a Badalona que va de menys d'un any i fins uns 75 anys; o sigui que podem situar la seva arribada entre els anys 1560 i 1637. En molts casos, abans de residir a Badalona, han viscut a altres llocs de la "província" (Catalunya). Gairebé un 50% tenen una edat superior als 30 anys (Vegeu Taules 1 i 8).

En relació als oficis dels immigrants, uns 133 (84%) manifesten ser llauradors i viure de la terra, pocs tenen terra pròpia i alguns en tenen un tros d'arrendada, just pel sosteniment

Taula 1

Edat dels immigrants	
Entre 15 i 20 anys	17
21 i 30	55
31 i 40	42
41 i 50	26
51 i 60	12
61 i 70	5
71 i 80	1

Taula 8

Anys de residència a Badalona	
De 1 a 5	73
6 a 10	21
11 a 20	27
21 a 30	14
31 a 40	8
41 a 50	3
51 a 60	0
61 a 70	1
10 immigrants diuen que resideixen a Badalona "des de petits"	

personal i on sembren civada, ordi o, curiosament, sols alls. La majoria restant treballen per altres pagesos, o sigui, per gent de Badalona de tota la vida. Els altres 26 restants - del total dels 159 - diuen tenir un ofici: 2 ferrers, 1 bover, 1 vaquer, 1 vinater, 2 boters, 2 guixaires, 1 picapedrer, 1 sabater, 3 pescadors, 1 teixidor de draps, 1 sabater, 4 traguiners, 1 mosso, 1 revenedor i 1 comerciant, o sigui, tots treballadors amb ofici. No hi trobem ni artesans ni artistes que, en canvi, si van anar a altres llocs de Catalunya.

La gran majoria declaren que no tenen béns personals i alguns diuen tenir una caseta i un tros de terra, altres que tenen terres arrendades. Possiblement, aquesta resposta és per la temença que la Junta de Represàlies - abans esmentada - els segrestí els seus béns (Vegeu Taula 2).

Taula 2

Propietats dels immigrants	
Tenen casa(es) i (o) terres	13
No en tenen	146

Són solters 96 immigrants (60%) amb edats compreses entre els 16 i els 40 anys, o sigui, que hi ha solters que tenien edat per estar casats. Sorpren que entre els que romanen solters, força tenen una edat avançada. De casats, en consten 66, dels quals 15 diuen estar casats a França, 47 estan casats aquí - 15 amb dones de Badalona i els 32 restants amb dones d'altres llocs del Principat. També és important saber quins són els que es van casar, perquè sols aquests van contribuir al creixement de Badalona i van incorporar el seu cognom als de la població autòctona. Els casats acostumen a tenir entre 1 i 4 fills. Els casats a França solen anar i tornar de les seves terres d'origen, de tant en tant. Dels 63 immigrants casats i vidus, 27 no tenen fills (Vegeu Taules 3, 4 i 5).

Els immigrants es van establir, principalment, en els nuclis més importants de població de la costa catalana, perquè, segurament, tenien més possibilitats de reeixir

Taula 3

Estat civil dels immigrants	
solters	96
casats	57
vidus	6

Taula 4

Nombre de fills dels immigrants	
13 tenen	1 fill
9	2
5	3
3	4
1	5
1	6

Taula 5

Origen de les esposes dels immigrants	
Badalona	16
Altres llocs del Principat	24
França	13

econòmicament i millorar les condicions de la seva vida; i no és pas el cas de Badalona, que com hem vist era una petita vila. En aquestes dades - que comprenen les poblacions de la costa catalana des de Blanes fins a Tarragona - Barcelona ocupa el primer lloc pel nombre d'immigrants, Mataró el segon i Badalona el tercer, seguit per Tarragona. Badalona, pel seu nombre de veïns, estava molt lluny d'aquestes altres poblacions (Vegeu Taula 6).

En moltes ocasions, els immigrants arriben d'altres llocs

Taula 6

Immigrants francesos que viuen a poblacions de la costa catalana, entre Blanes i Tordera	
Barcelona	1703
Mataró	233
Badalona	159
Tarragona	151
Arenys	123
Argentona	102
Altres llocs <100	1591
Total	4062

de Catalunya, o sigui, que Badalona és un segon lloc de residència a Catalunya; pel que sembla, Badalona tenia un especial atractiu per als immigrants. També cal assenyalar que immigrants ja establerts fan venir germans seus o altres parents. L'any 1637, n'hi ha que acaben d'arribar a Badalona i altres amb edat avançada que diuen tenir-hi residència des de petits. Cal recordar que aquestes dades corresponen a una instantània i que, per exemple, 10 anys després o 10 anys abans, les condicions familiars i de veïnatge podien haver canviat de forma important (Vegeu Taules 7 i 8).

Taula 7

Familiars al Pricipat	
En tenen	55
No en tenen	130

Porta d'entrada a la Torre Pallaresa, d'estil renaixentista, amb les armes de la família Cardona. Fotògraf i col·lecció: Marià Fernández.

La notable proporció d'immigrants que es dediquen a les feines del camp permet confirmar que l'any 1637, la pagesia era la principal ocupació de la població de Badalona i, segurament, que el mateix succeïa en el seu lloc d'origen, les terres occitanes. La ramaderia també va donar ocupació als immigrants. Els francesos treballaven com a mossos per a altres pagesos o treballaven petites terres que tenien arrendades, i, en pocs casos, eren pròpies; o, si les tenien, per por de les represàlies no les declaraven, malgrat que la declaració era jurada. Pocs francesos es van dedicar a la pesca, que sembla que deuria ser la segona ocupació de la gent de Badalona.

Els noms dels immigrants solen ser els mateixos que els de la població local com Pere, Joan, Francisco, Antoni i Jaume. Però, trobem pocs noms nous: Bertran, Raimon, Guillem, Bernat i Domenech.

Els cognoms solen ser els propis de les contrades occitanes i poden ser diferents dels cognoms de Badalona d'abans de la immigració. Sense voler fer consideracions lingüístiques, els podem dividir en dos grups: els que tenen un aire més francès i els que són més propers als catalans. Entre els primers, podem citar: Aubieres, Aymerich, Borgach, Dadasus, Danyac, Decot, Delom, Delriu, Deumer, Duclos, Dufaut, Durant, Ferrant, Gramont, Grimall, Labeyre, Lacosta, Lafont, Lamarca, Lapierre, Latrilla, Majau, Marot, Martin, Marselu, Mayau, Presseu, Pros, Punies, Rocha, Salnanya, Sirgant i Icart, entre altres.

Entre els segons, podem assenyalar: Andreu, Anglada, Badia, Bartomeu, Batalla, Bertran, Blanxart, Campmany,

Carreras, Casanovas, Cassanyes, Clarós, Colomer, Fages, Faura, Ferrer, Figuerola, Font, Fort, Frigola, Giralt, Oller, Pons, Prats, Sala, Serra, Soler i Vila, entre altres.

Alguns d'ells coincideixen amb cognoms que ja trobàvem a Badalona abans de la immigració francesa; tant els uns, com els altres, podem dir que són catalans i molts d'aquests cognoms els trobem a la Badalona d'avui.

Per poder comparar, tenim els cognoms més usuals que consten en el fogatge de Badalona de l'any 1553, en podríem dir, d'abans de la immigració francesa: Alsina, Amat, Banus, Barceló, Barriga, Bofill, Bonet, Boscá, Bosch, Bruguera, Calvet, Canyadó, Canyellas, Carcereny, Casals, Cols, Comas, Ferrer, Fuster, Galzeran, Gassó, Gili, Ginesta, Gomar, Jornet, Lladó, Llobet, Llorens, Manent, Mantell, Marimon, Martí, Mas, Nadal, Navarro, Negre, Oliver, Parea, Planas, Pons, Pujol, Rexach, Ribas, Riera, Roig, Rovira, Sala, Seriol, Serra, Sisa, Soler, Sunyol, Tapies, Tolrà, Torredal, Vehils, Vestit i Vives. Podem veure que es presenta una certa diferència entre els uns i els altres.

Els immigrants solien ser naturals de petits nuclis de població de França. En poques ocasions eren de poblacions més importants i la referència geogràfica que en tenim és el bisbat corresponent. Cal dir que els bisbats més freqüents són els de Lombers, Comenge, Rius, Pamies, Tolosa, Agen i Auch i els més sovintejats Lombers i Comenge. Els bisbats de Comenge, Coserans i Pamies, tocaven a la ratlla de la frontera entre els dos regnes, a l'alçada d'Aragó i oest de Catalunya. Els altres, com el de Lombers, eren propers a aquests i situats al nord. Sorprèn que dels bisbats de Occitània més mediterrània - en podríem dir propers al Rosselló i

Taula 9

Bisbats de França des d'on arriben els immigrants		
Bisbat	Regió	
Comenge	Gascunya	41
Coserans	Gascunya	5
Gen o Agen	Gascunya	18
Aux o Auch	Gascunya	8
Rius	Llenguadoc	19
Lombers	Llenguadoc	36
Pamies	Llenguadoc	8
Altres	Diverses	24
Total		159

al Principat - com Alet, Agde, Beziers, Carcassona, Montpeller i Narbona, no en trobem gairebé cap immigrant. Alguna raó deuria haver-hi (Vegeu Taula 9).

Vuit immigrants es manifesten, en podríem dir, itinerants: anaven i venien. Estan, generalment, casats a França, on anaven a veure la família de tant en tant i, potser, aprofitaven per fer algun petit negoci comercial o de contraban, amb petites mercaderies d'anada i de tornada.

En algunes ocasions es tracta d'una immigració familiar, ja que els immigrants diuen residir aquí de petits, o sigui, que havien de venir amb els seus pares o bé es tracta de germans o altres familiars.

Malgrat no tenir dades contrastades de la població de Bada-

lona de l'any 1637, és sorprenent que dels set cents habitants que podia tenir, uns cent cinquanta-nou fossin francesos residents, o sigui, prop d'un 23% del total. No obstant això, aquestes xifres tan altes també es troben en altres llocs del Principat, on si que es poden confirmar fent recomptes per altres camins com els arxius parroquials o altres.

Cinquanta-cinc immigrants declaren tenir familiars francesos com ells, a altres llocs, generalment de Catalunya, a vegades, a Badalona o Barcelona mateix, i, en alguna ocasió, de la resta d'Espanya; solen ser germans o cosins, i en poques ocasions oncles, pares o fills. O sigui que, generalment, es tracta de gent jove.

Al principi de la seva arribada a Catalunya, els immigrants van ser ben acollits per la població autòctona i la seva integració no va originar problemes, perquè la seva mà d'obra, qualificada o no, era necessària i fins i tot van poder crear les seves organitzacions i confraries; però, en avançar el S.XVII i augmentar les dificultats econòmiques al Principat, es va iniciar un refús a la immigració francesa. Se'ls va començar a anomenar gavatxos - qualificatiu que no era precisament favorable - i van ser objecte de prohibicions per part de les autoritats com, per exemple, les seves confraries. En el cas que ens ocupa, el de la guerra amb França l'any 1637, ja veiem com van ser controlats aquests immigrants. No obstant això, creiem que els que es van establir definitivament no deuriem tenir grans problemes.

Cal assenyalar que malgrat que les dades de l'interrogatori als veïns francesos són instantànies - o sigui, que sols tenen el

valor del moment i dia en què es va donar la resposta - són les úniques que tenim d'una part gens menyspreable de la Badalona del S.XVII i, a més, es dona la circumstància que fan referència a la immigració francesa. Aquestes dades expliquen aquell moment i ens diuen quelcom del temps passat, però no ens diuen res de l'esdevenidor d'aquestes persones. Es van casar els solters? Van tenir fills els matrimonis? Van continuar residint a Badalona? Van venir altres francesos a Badalona? Van marxar o van morir els immigrants?

Aquestes preguntes les respondrien els llibres sacramentals de l'Arxiu Parroquial de Santa Maria, però, desafortunadament, l'any 1936 van ser cremats; són llibres en què es pot anar endavant i endarrere en el temps. Les seves dades poden contenir segles i permeten fer el seguiment de les famílies de la població.

Finalment, volem comentar que aquesta immigració francesa es va integrar completament en la població que li va donar acollida - tant socialment com lingüísticament - i que la seva catalanitat es va mantenir i compartir. Són resultats ben diferents dels que es presenten en la immigració de gent d'altres contrades espanyoles durant el segle XX, també molt important en nombre, en què la integració, com a màxim, ha estat parcial i es podria explicar, perquè tot és Espanya, tant el lloc d'origen com el d'arribada.

Com a cloenda, podem donar el perfil dels immigrants francesos - deduït d'aquestes dades - que es troben a Badalona l'any 1637:

- Homes joves entre 20 i 40 anys (61%)
- Solters (60%)
- L'auradors (83%)
- Treballen per altres (92%)
- Han arribat de poblacions de França situades, principalment, a bisbats de la Gascunya i País de Foix
- a Occitània - i que no tenen familiars al Principat (58%)

Fonts documentals

Fonts d'arxiu

Manuscrit (còpia) de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, *Relació de francesos que viuen a la costa catalana l'any 1637*. Secció del Consell d'Aragó. Lligalls núm. 551 i 552

Bibliografia

a) Sobre Badalona

MONTSERRAT, Antoni. *Història de Badalona, 1789*. A Josep Ma. Cuyàs i Tolosa. La Badalona del segle XVIII. Volum I. Badalona, 1936.

SOLER, Gayetà. *Badalona Monografia Historich-Arqueologica*. Barcelona, 1890.

DURAN I SANPERE, A. *La Torre Pallaresa*. Barcelona, 1949.

CUYÀS I TOLOSA, Josep Ma. *Història de Badalona*, 8 volums. Badalona, 1975-1982.

VILLARROYA, Joan i altres. *Història de Badalona*. Museu de Badalona, 1999.

D'AMAT I DE CORTADA, Rafael. Baró de Maldà. *Viles i ciutats de Catalunya*. A cura de Margarida Aritzeta. Barcelona: Editorial Barcino, 1994.

b) Sobre Catalunya

IGLÈSIES, Josep. *El fogatge de 1553, estudi i transcripció*. Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana, 1979.

BALCELLS, Albert (Director). *Història de Catalunya*. Barcelona: L'Esguera dels Llibres, 2005.

DE RIQUER I PERMANYER, Borja. *Història dels Països Catalans*. Barcelona: Fundació Enciclopèdia Catalana, 1997.

SALES, Núria. *"Els segles de la decadència"*. A *Història de Catalunya*; dirigida per Pierre Vilar. Volum IV. Barcelona: Edicions 62, 1989.

NADAL, J. i GIRALT, E. *La population catalane de 1553 à 1717, L'immigration française*. Paris: Editions du SEVPEN, 1960.

MOREU-REY, Enric. *Antroponímia. Història dels nostres prenomes, cognoms i renoms*. Barcelona: Publicacions Universitat de Barcelona, 1993.